

Heikki Suopohja

Tiedon ulottuvuudet

Matka tiedon ja mystiikan rajoille

ESIPUHE

Nykyisen tiedon valossa ihmislajin alkuhistorian katsotaan ajoittuvan noin kahden miljoonan vuoden päähän menneisyydessä. Tuohon aikaan ihmisen varhaisten kantaisien uskotaan asustaneen jossakin Afrikan savanneilla. Sitä edeltävä ”ihmisen sukupuu” ulottuu vielä monia miljoonia vuosia etäämmälle. Se yhdistyy lopulta kaiken muun eliömaailman biologiseen historiaan, jonka alun kuvitellaan olleen vielä monia satoja kertoja tätäkin kauempana muinaisuudessa. Näin siis ainakin tällä hetkellä uskomme.

Ihmisaivojen ja niihin sisältyvän ”tiedon” kehitys voidaan nähdä ikuisuuteen ulottuvana evolutiivisena kehitysprosessina, jonka lopputuloksena on syntynyt olento, jota tällä hetkellä kutsumme moderniksi, ”viisaaksi ihmiseksi” (*Homo sapiens*). Nykyajan ihminen ei siten ole irrallaan siitä eliömaailmaa ja koko kosmosta ohjanneesta tapahtumasta, jota voidaan luonnehtia käsitteellä olemassaolo. Tähän miljardeja vuosia jatkuneeseen prosessiin on sisältynyt äärettömän pitkiä ajanjaksoja, joiden aikana ihmisolennon kehitystä on ohjannut jokin täysin muu kuin hänen omiin aistihavaintoihinsa ja rationaaliseen ajatteluunsa perustuva ”järki”. Olento, samoin kuin hänen aivonsa, aistinsa, ajattelunsa, järkensä sekä tietonsa edustavat tässä historiallisessa katsannossa vain häviän pientä hetkeä kokonaisen ikuisuuden kestäneessä kehityksessä. Miljardien vuosien ajan jatkunutta evoluutiobiologista tapahtumaa on ohjannut jokin ”energia”, jolla ei siis ole ollut mitään tekemistä inhimillisen

ajattelun, logiikan tai esimerkiksi modernin tieteen kanssa. Vasta vain muutamien satojen tai korkeintaan tuhansien vuosien ajan inhimillisen ajattelun ja siihen liittyvän tiedon on alettu katsoa olevan jollakin tavalla ratkaisevan merkityksellinen tekijä olemassaolon suuressa kokonaisuudessa.

Tiedon historia on siis äärettömän pitkä ja monivaiheinen tapahtuma. Se on paljon pidempi, kuin valtavirtainen länsimainen filosofia tai tiede ovat viimeksi kuluneiden vuosisatojen aikana päätyneet ottamaan huomioon. Moderni tiede on tyytynyt näkemään olemassaolon ainoastaan ihmisen aistien ja aivotoiminnan avulla tutkittavissa olevana tutkimuskohteena. Se on alkanut sovittaa koko kosmista olemassaoloa vain omien havaintojensa, sekä niistä tehtyjen johtopäätösten ja teorioiden rajaamiin tiedonkäsityksiin. Tiedolla on kuitenkin ulottuvuuksia, joita moderni ihminen ei omassa ajattelussaan enää lainkaan näytä havaitsevan. Tiedon ontologiset juuret ovat tosiasiallisesti paljon syvemmät kuin mihin nykyisin ihmiseksi kutsumamme olennon havainnot yltyvät tai mitä hänen käsitteellisiin määrittäisiinsä perustuva maailmankuvansa antaa aiheen olettaa. Osoittaa suurta rajoittuneisuutta kuvitella, että edes moderni ihminen kykenisi pelkästään omaan käsitteelliseen ajatteluunsa perustuvan tiedon varassa hallitsemaan koko kosmista olemassaoloa, ja ohjaamaan ihmiskuntaa siten, että se kykenisi yksin itse päättämään kohtalostaan. Tiede on ehkä aikamme suurin auktoriteetti, mutta myös sen tulisi tunnistaa oma asemansa eräänlaisena totuuden etsinnän käyttöjärjestelmänä - ei sen lopullisena haltijana.

Kuvitelmat siitä, että tieto on rajattu vain aineelliseen todellisuuteen, ovat kuitenkin murenemassa. Kvanttifysiikan viimeaikaiset havainnot aineen luonteesta ovat avanneet myös modernille tieteelle mahdollisuuksia arvioida koko materialistisen tiedonkäsityksemme perusteita uudelleen. Uuden tiedon nojalla on käynyt ilmeiseksi, että ns. materiaa

ei sanan tavanomaisessa merkityksessä ole olemassa, vaan koko maailmankaikkeus on pohjimmiltaan jonkinlaista ikuista elektromagneettisen energian liikettä. On siis täysin mahdollista, että "tiedon historiassa" on avautumassa jälleen kokonaan uusi aikakausi. Se saattaa paitsi avata ihmiselle mahdollisuuden kokonaan uuteen maailmankuvaan, myös yhdistää muinaisen viisauden ja nykyaikaisen empiirisen tieteen saavutukset.

Ihmisen arki ajattelu näkee olemisen, ajan ja tiedon ulottuvuudet yleensä muutamien vuosikymmenien, vuosisatojen tai korkeintaan vuosituhansien näkökulmista. Moderni tiede, fyysikot ja maailmankaikkeutta luotaavat kosmologit ovat kuitenkin luotettavasti osoittaneet olemassaolon ulottuvan miljardien vuosien päähän menneisyydessä. Ihmisen päivittäisajattelu ja moderni tiede ovat siten loitontuneet hyvin etäälle toisistaan. Filosofien tehtävänä on aina ollut yrittää hahmottaa tietoa, totuutta ja olemassaoloa kokonaisuutena, joka yhdistää olemisen ja ajan yli ihmisen rajoittuneen mielen. Filosofia on aina yrittänyt yhdistää ihmisen mikrokosmisen tietoisuuden ikuiseen makrokosmiseen tietoisuuteen. Parhaimmillaan tämä voisi olla paitsi filosofian, myös kaiken muun tieteen, perimmäisin pyrkimys.

Jonkinlainen kosminen energia tai tietoisuus on siis ollut olemassa jo miljardien vuosien ajan ennen ihmisen ilmaantumista asuttamaan maapalloa. Tämä energia on ollut - ja edelleenkin on - läsnä myös kaikissa tällä hetkellä elävissä olennoissa. Jokin energia liikuttaa myös jokaista tällä hetkellä elossa olevaa "modernia" ihmisolentoa. Tuleminen tietoiseksi tästä energiasta näyttää olevan ihmiskunnan tämänhetkinen suurin haaste. Mutta samalla se on myös jokaisen ihmisyksilön henkilökohtainen mahdollisuus tunnistaa oma yhteytensä tähän energiaan, ja oivaltaa sitä kautta oman olemisensa syvempi tarkoitus. Toisin sanoen, tuntee itsensä.

Vaikka toisinkin saatetaan väittää, ihmiselämä ei ole vain tyhjänpäiväinen, tarkoitusta vailla oleva harharetki aineellisen todellisuuden tarjoamiin mielihyvän ja kärsimyksen jatkuviin vaihteluihin. Kysymys on paljon suuremmasta seikkailusta. Tiedossa ei ole kysymys yksin moderniin teknologiaan suuntautuneen tieteen uskomattomista saavutuksista, vaan myös ihmisen *tietoisuuden* vaikutuksesta hänen kokemukseensa omasta elämästään. Juuri tämän aiheen pohdiskelu on aina kuulunut filosofien eli "totuuden rakastajien" tutkimusalaan. Heitä ei ole syytä unohtaa silloin, kun halutaan etsiä ratkaisuja modernin ihmisen yrityksiin löytää elämälleen merkitystä tai olemassaololleen perimmäistä tarkoitusta. Saavutuksistaan huolimatta pelkästään materiaan suuntautunut tiede ei ole onnistunut poistamaan ihmisen lisääntyvää henkistä hätää ja vieraantuneisuutta. Sekä filosofialla että humanistisilla tieteillä, samoin kuin taiteilla ja muilla henkisillä harjoituksilla, on edelleen paljon tarjottavaa sekä ihmisen henkiselle että aineelliselle hyvinvoinnille. Niiden avulla hänellä on mahdollisuus kohottaa katsettaan yli aineellisen todellisuuden, ja nähdä omaa suhdettaan olemassaoloon kokonaan uudessa valossa. Vain sitä kautta ihmisellä on mahdollisuus parantaa myös ymmärrystään omasta henkisestä tilastaan, ja palauttaa itsensä nimensä arvoiseksi "viisaaksi ihmiseksi". Filosofian liittäminen uudelleen osaksi länsimaisen tieteen kokonaisuutta on välttämätön osa koko sivilisaation käynnissä olevaa eloonjäämistäistelua.

Tämä kirja yrittää omalta osaltaan rakentaa siltaa muinaisuuteen ulottuvan holistisen "viisaustieteen" ja modernin "empiristisen tieteen" välille. Siinä yritetään tuoda uutta näkökulmaa tietoa ja "tietoisuutta" koskevaan keskusteluun, jota on viime aikoina alettu käydä myös tieteen uusimpien löydösten ympärillä. Kirja ei pyri olemaan minkäänlainen tieteellinen julkaisu, vaan teksti ja sen jaottelut noudattelevat tekijän tajunnanvirtoja sellaisina kuin

ne ovat hänelle kirjoitustyön aikana nousseet esiin. Se ei pyri myöskään todistamaan mitään siinä esitettyjä väittämiä oikeiksi tai vääriksi. Teoksen tarkoitus on herättää keskustelua ns. tiedon ja ns. mystiikan problemaattisilta raja-alueilta.

Teoksessa esitetyt näkemykset perustuvat paitsi kirjoittajan opintoihin ja koulutukseen, ennen muuta lukemattomiin ulkoisiin ja sisäisiin tutkimusmatkoihin sekä niistä saatuihin kokemuksiin maailman eri kulttuureissa, lähes kaikilla sen kolkilla.

Tekijä on suorittanut oikeustieteellisen perustutkinnon, ja saanut tutkijankoulutuksensa, Helsingin yliopiston Oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Lisäksi hän on harjoittanut opintoja saman yliopiston Historiallis-kielitieteellisessä tiedekunnassa opiskellen mm. yleistä etnologiaa, kulttuuriantropologiaa, filosofiaa ja uskontotiedettä. Tekijä on hyväksytty Tarton yliopiston sosiologisen tutkimusalan tohtorikoulutettavaksi vuonna 2018.

Espoossa 06.08.2021

Heikki Suopohja
OTL, VT, Kouluneuvos
Ikuinen opiskelija

"The most beautiful thing we can experience is the mysterious. It is the source of all true art and *science*".

Kaunein asia, minkä voimme kokea on mysteerisyys. Se on kaiken todellisen taiteen ja *tieteen* alkulähde.

Albert Einstein

Sisällys

"Minun" elämäni?

Tieto ja ymmärrys

Tieto ja tieteellinen tieto

Modernin näkökulman laajennus

Kaikki tiet vievät Roomaan

Tieto, mystiikka - vai kolmas tie?

Tieto on perusteltu tosi uskomus

Tieto ja hiljainen tieto

Tiedon osat ja suuri kokonaisuus

Tiedon ja viisauden ero

Tieto vai usko

Tieto, tiede ja ideologiat

Tieto ja tietosaaste

Moderni keskustelu tiedosta

Tiede ja luovuus

Tieto ja oleminen

Tieto ja kuvitelma minästä

Metatiedon lyhyt historia

Tieto kuolevaisuudesta

Ihmisen tieto ja kosminen järjestys

Tieto ja tietoisuus

Tiedon suhde valtaan

Tieto vai oivallus

Kuvitelma tietämisestä

Sokrateen tietämättömyys

Sokrateen jalanjäljet

Platonin Ideaopin ydin

Mitä Väinämöinen tiesi

Hylätyt tiedon traditiot

Vieraantumisen

Tiedon portaat

Tiedon kehitysspiraali

1. Organismien eloonjäämistaso (Beige)
2. Maaginen ja heimokulttuurinen taso (Purple)
3. Kolmas taso, punainen (Red)
4. Sininen taso (Blue)
5. Oranssi (Orange)
6. Vihreä (Green)

7. Keltainen (Yellow)

8. Turkoosi (Turquoise)

Tieto ja kärsimyksen ongelma

Mystisen tiedon lumo

Paluu kokonaisuuteen

Tiedon suhteellisuus

Sisäinen tieto

Tie takaisin "Roomaan"

Tiedon korruptoituminen

Tiedon välitys

Hieman moraalista

Rajakokemus tiedon lähteenä

Tieto ja hyve

Usko, tieto ja rakkaus

Pelko ja tietämättömyys

Suurin mahdollinen tieto

Kirjallisuutta

”Minun” elämäni?

”My life - my rules”. Uhmakas iskulause nuoren miehen teepaidan rinnuksessa saa vanhemman vastaan tulijan hymähtämään, mutta pysäyttää samalla pohtimaan länsimaisen yhteiskunnan henkistä tilaa. Tässäkö on modernin ihmisen sielunmaisema äärimmilleen tiivistetyssä muodossa. - ”Minäkö” olen maailman omistaja ja sen lakien asettaja, vai mitä mies varsinaisesti yrittää teepaidallaan sanoa? Onko hänen itsekeskeinen uhmansa nähtävissä ilmauksena jonkinlaisesta ihmisen yleisemmästäkin juurettomuudesta ja kyvyttömyydestä nähdä oman olemassaolon suhdetta laajempiin kokonaisuuksiin. Vai onko kysymys vain jonkinlaisesta muodikkaasta ”meemistä” tai itsensä humoristisesta ”voimaannuttamisesta”?

Jos lausahdus edustaa jonkinlaista vallitsevaa ajattelua, on kysyttävä, miten olisi suhtauduttava tämänkaltaiseen yksilöä korostavaan moderniin ihmiskäsitykseen ja ajatukseen ”elämän omistamisesta” sekä sen ”sääntöjen asettamisesta”. Tässäkö on kaikki, minkä varaan maailmankuvamme ja yhteiskunnallinen todellisuutemme on modernissa hyvinvointivaltiossa rakennettu? Vai onko kenties niin, että nuori mies on vain jäänyt, tai jätetty, suureen maailmaan elämään yksin ”omaa” elämänsä, omine voiminensa ja vailla ymmärrystä tai tietoa yhteydestään häntä itseään laajempiin olemisen ulottuvuuksiin. Vai ovatko yhteiskunnan perinteiset turvallisuutta synnyttävät rakenteet pettäneet niin, että pojalla on vain paha olla? - Mene ja tiedä.

Kysymys on luonnollisesti näkökulmista. Yhtäältä vitsikäs lause saattaa paljastaa vain yhden yksilön ohutta ymmärrystä omasta asemastaan olemassaolon suuressa kokonaisuudessa, mutta se saattaa osoittaa myös yleisempiä ongelmia aikaamme hallitsevassa maailmankuvassa, sen etiikassa ja moraalissa. Toisaalta lause saattaa ilmentää jonkinlaista voimatonta pyrkimystä murtautua ulos aikamme ihmisen tajuntaa kahlitsevista uskomusjärjestelmistä ja harhakuvitelmista. Tuntematta miehen ajattelua lähemmin on mahdotonta sanoa, mitä lause todellisuudessa hänelle tarkoittaa, ja miten paljon hän ymmärtää oman iskulauseensa sisällöstä. On myös mahdollista, että hän edustaa jonkinlaista 2000-luvun ihmisen arkkityyppiä, joka uskoo todellakin saavuttaneensa sen vapauden ja vallan, jota kasvatusjärjestelmät ja maailmanlaajuinen tajunnantäyttöteollisuus ovat hänelle tehokkaasti markkinoineet. "Olen tarinani sankari, joka yksin omistaa ja hallitsee elämänsä. Ketään tai mitään muuta auktoriteettia ei ole olemassa - tai ainakaan mitään sellaista ei tarvitse tunnustaa, saati kunnioittaa". Näistä lähtökohdista katsottuna iskulause uhmaa kaikkea perinteistä tietoa ja samalla kaikkea moraalialia ja etiikkaa samoin kuin olemassaolon syvempiä ulottuvuuksia luotaavia henkisiä traditioita. Asennetta leimaa ehkä nihilismi - kaiken kieltäminen. Kaikkien perinteisten arvorakenteiden siivoaminen pois valtavirtaisesta yhteiskunnallisesta ajattelusta, on saattanut synnyttää olosuhteen, jossa pieni uhmakas iskulause voi pelkistetysti ilmentää kulttuurin vieraantumista *viisaudeksi* kutsutuista juuristaan. Onko mahdollista, että se on lopulta johtanut koko yhteiskunnan yhteisöllisen ja moraalisen perustan rapautumiseen? Teepaidan viesti on paitsi moraalinen myös syvästi epistemologinen - tietoteoreettinen. Iskulause saattaa osoittaa kuitenkin myös tervettä ymmärrystä siitä, että vallitsevat uskomusjärjestelmämme ovat ohjaamassa meitä harhaan. Nuoren miehen kriittinen asenne maailmassa

vallitseviin valtarakenteisiin saattaa olla siten myös täysin perusteltu. Kuten yleensäkin, käytetyn kielen koko viesti ei ilmene yksin sanoista, vaan sanojen takana piilevistä merkityksistä.

Iskulauseen koko sisältöä emme saa tietenkään koskaan varmuudella tietää, mutta se antaa kiinnostavan mahdollisuuden yrittää avata ajatuksia maailmassa vallitsevien tiedonideologisten ongelmien alkuperään. Iskulauseen perusteella nuoresta miehestä on mahdollista esittää kaksi hypoteesia. - Hän on joko valistunut, itsetietoinen, rohkea ja menestyvä nuorimies tai oman egonsa kanssa ongelmassa oleva, harhautunut etsijä, joka yrittää saada huomiota, ja luoda uskoa omaan hämmentyneeseen minäänsä. Miehen ulkoinen olemus ei synnytä mielikuvaa menestyjästä, mikä viittaa jälkimmäisen hypoteesin oikeellisuuteen. Kumpakaan hypoteesia ei ole kuitenkaan tarkoitus tällä kirjalla osoittaa oikeaksi - enempää kuin vääräksi. ”Koiraa ei ole karvoihin katsominen”. Emme tunne miehen koko sielunmaisemaa siten, että kykenisimme arvioimaan häntä puolueettomasti. Hänen iskulauseensa tarjoaa joka tapauksessa kiintoisan mahdollisuuden pureutua olemisen ja tiedon eri ulottuvuuksiin, sekä yrittää samalla rakentaa jonkinlaista yhdistävää siltaa erilaisen ajatustapojen ja tiedonkäsitysten välille.

Myös modernissa yhteiskunnassa käsite ”tieto” on mahdollista ymmärtää hyvin monella tavalla. Vallitseva ajattelutapa eli paradigma on kuitenkin rajannut käsitteen sisällön suhteellisen suppean tieteenfilosofisen näkemyksen mukaiseksi, ja sulkenut sen piiristä suuren määrän tietoa, jolla on yliaikaista historiallista merkitystä. Tieto on huomattavasti moniulotteisempi käsite kuin se, miten vallitsevat ajatustottumuksemme sitä selittävät. Teepaidan viesti avaa siis jokaiselle ajattelevalle ”vastaantulijalle”

mahdollisuuden kiinnostaviin tietoteoreettisiin
pohdiskeluihin.

- Tervetuloa siis mukaan matkalle, joka johtaa tietämisen ja tietämättömyyden hämärille rajamaille, ja antaa toivottavasti lukijalle mahdollisuuden löytää sieltä eteenpäin kohti oman tietonsa äärettömiä ulottuvuuksia.

Tieto ja ymmärrys

Riippumatta täysin siitä, mitä tiedämme, miten paljon tiedämme tai mitä itsestämme ylipäätään kuvittelemme, tieto sisältää aina omaa nykyistä tietoa laajempia ulottuvuuksia. Kukaan ei ole koskaan pelkkä yksilö tai edes oma kuvitelmansa itsestään jonkinlaisena olemassa olevana, tietoisena "minänä", henkilönä tai persoonana. Olemme aina myös osa ympärillämme olevan yhteisön synnyttämää "kollektiivista tietoisuutta". Olemme taipuvaisia ajattelemaan kuten, ympäristössämme elävät ihmiset yleensä ajattelevat. Samaistumme vallitseviin ajattelutapoihin, käyttäytymiseen ja traditioihin, jotka kaikki juontavat juurensa tuhansien, ehkä jopa miljoonien vuosien takaa. Kuvitelmamme "minästä" tiedon *haltijana* on siis aina väistämättä rajoittunut.

Tällä on yksilön kannalta sekä myönteiset että kielteiset vaikutuksensa. Yhteisön jäsenenä saamme periä kaiken tiedon ja erilaiset elämisen taidot, joiden varassa yhteisö ja sen aikaisemmat sukupolvet ovat eläneet ja tulleet toimeen. Toisaalta yhteisön jäsenyys myös altistaa jokaisen uuden jäsenensä kaikelle sille tietämättömyydelle ja mielettömyydelle, mitä yhteisön perinteet ja kulttuuri saattavat pitää sisällään. Erilaiset opit, ideologiat tai muut uskomusjärjestelmät myös altistavat yhteisön jäsenen aina mahdollisuudelle menettää oma itsenäinen ajattelukykynsä. Lisäksi ne voivat tukahduttaa henkilön henkisen vapauden kehittyä oivaltamaan oman olemassaolonsa laajempia ulottuvuuksia. On arveltu, että vain häviävän pieni prosenttiosuus kustakin ihmispopulaatiosta kykenee

ylittämään yhteisössään yleisesti vallitsevat yhteiskunnalliset ajatustavat ja muodostamaan oman itsenäisen maailmankuvansa.

Tieto, samoin kuin ymmärrys ja ymmärtämättömyyskin ovat siis "tarttuvia tauteja", jotka eivät näytä olevan hoidettavissa pelkästään tiedon määrän kasvattamisella. Alati kasaantuva "kognitiivisen" eli opittavan tiedon määrä, ei siis sekään korreloi suoraan itsenäisen ajattelun ja ymmärryksen määrän kanssa. Se mitä tiedämme, tai mitä meidän tulisi tietää olemassaolosta kyetäksemme elämään tasapainoista elämää, on siis aina sidoksissa myös ympäröivästä piilotajuisesta kasvatuksesta ja viestinnästä omaksumaamme viisauteen, tai mahdolliseen hulluuteen. Jos nuorukaisemme katsoo siis omistavansa "oman" maailmansa, hänen tulisi tällöin myös tietää, kuka tämä "omistava minä" todellisuudessa on. Toisin sanoen hänen tulisi tuntea todellinen, alkuperäinen *itsensä*, mikä ei tietenkään ole vähäinen vaatimus. Filosofian historia kuitenkin osoittaa, että teitä itsetuntemukseen on olemassa.

Mutta jos koko ihmisyhteisö on kadottanut ymmärryksensä siitä, mikä ihminen perimmäiseltä olemukseltaan on, ja näkee yksilön vain "oman elämänsä omistajana" tai "suorittajana", se ei anna myöskään yksilölle parhaita mahdollisia edellytyksiä löytää oman olemisensa syvintä tarkoitusta. Kun tähän vielä lisätään se tosiasia, että edes moderni tiede ei ole kyennyt antamaan tyydyttäviä vastauksia tämän tyyppisiin kysymyksiin, on todennäköistä, ettei miehemme ole täysin oivaltanut, miten syvällisiä kysymyksiä hän on paitansa rintamukseen kirjoittanut. Kenen maailmasta siis tosiasiallisesti olemme puhumassa, jos puhumme "minun maailmastani". Tässä riittää pohtimista paitsi hänelle, myös jokaiselle muulle itseään "viisaaksi ihmiseksi" kutsuvalle olenolle.

Inhimilliselle kulttuurille, sen enempää kuin yksilöllekään, ei riitä, että moderni tiede osaa selittää jonkinlaisen

alkuräjähdyksen tapahtuneen 13,7 miljardia vuotta sitten ja että "minun elämäni", kuten kaikki muukin olevainen, on seurausta tästä kosmisesta tapahtumasta. Pohjimmiltaan kenellekään ei ole hyötyä käsittämättömistä, maailmankaikkeutta syleilevistä teorioista, jos ne eivät kykene antamaan ihmiselle minkäänlaista ymmärrystä hänen oman olemisensa perimmäisistä kysymyksistä. Jos nuori mies ei tiedä kuka hän on, kuinka hän voisi hallita "omistamaansa" elämää. Mikään opittu tai hänelle annettu *käsitteellinen* tieto ei ole koskaan riittävää, vaikka se olisikin pitkälle kehittyneen tieteen vahvistamaa. Toisin sanoen, tiedolla ei ole kenellekään merkitystä, jos se ei kykene antamaan ihmiselle vastauksia, joiden avulla hän voi kokea yhteyttä sekä todelliseen itseensä, että kaikkeen häntä ympäröivään ulkoiseen todellisuuteen.

Tiedolla on siten suunnattomasti enemmän ulottuvuuksia, kuin mihin tavanomaiset valtavirtaiset käsityksemme yltyvät. Alussa esitettyyn Albert Einsteinin lauseeseen viitaten voidaan sanoa, että suurin asia inhimillisessä olemassaolossa on "tiedon mysteerin" selvittäminen. Etsiessämme viimeiset vuosisadat vastauksia "olemisen ongelmiin" yksinomaan ympäröivästä materiaalisesta todellisuudesta olemme ehkä kadottaneet kosketuksemme juuri siihen tietoon, jota myös nuori miehemme saattaisi kipeimmin kaivata. Hänen kannaltaan ei ole kovinkaan merkityksellistä, kuinka monta miljardia vuotta alkuräjähdyksestä on kulunut. Hänelle olisi sen sijaan tähdellisempää alkaa ymmärtää, kuka hän todellakin *on*, ja mikä on hänen roolinsa tässä perin sekavalta tuntuvassa olemassaolon näytelmässä.

Tämä kirja yrittää omalta osaltaan auttaa avaamaan näkökulmia tiedon eri ulottuvuuksiin sekä rakentamaan samalla uutta yhteyttä valtavirtaisen tieteen ja ns. "henkisen tiedon" vuosituhantisten perinteiden välille. Tieto on vähintään yhtä moniulotteinen käsite kuin elämä itse.

Ihminen ei voi koskaan käsitteellisin työkaluin saavuttaa tietoa, joka on *käsitteellisen* tiedon ulottumattomissa. Siksi suuri merkitys on nimenomaan sillä, *mitä* hän tietää, ei yksin se, *miten paljon* tiedetään. Tieto itsessään ei riitä, vaan kyetäkseen antamaan ihmiselämälle suuntaa ja merkitystä, on sen jalostuttava ymmärrykseksi. Tieto ilman ymmärrystä ei tee kenestäkään viisasta ihmistä.

Tieto ja tieteellinen tieto

Moderni tiede on saavuttanut paljon eikä kukaan varmasti halua kiistää sen merkitystä nykyaikaisten yhteiskuntien *aineelliselle* kukoistukselle. Nykyinen maailma on mitä suurimmassa määrin juuri modernin tieteen "uljas uusi luomus". Se ei kuitenkaan ole kyennyt antamaan vastauksia yksinkertaisiin mutta yksilön kannalta keskeisiin kysymyksiin kuten, kuka minä olen, mitä *tieto* ja *tietoisuus* ovat tai mitä niin sanotulle "minulle" kuolemassa tapahtuu. Oman rajallisuutensa vuoksi jokainen ihmisolento on kuitenkin ollut aina juuri näistä kysymyksistä kiinnostunut. Tätä osoittavat ihmiskunnan kaikki henkiset traditiot ja niiden edustama tieto. Viime aikoina vallinnut tieteellinen maailmankuva on pyrkinyt pikemminkin torjumaan edellytyksiä sellaiselta laajemmalla keskustelulta, jota olisi mahdollista käydä varhaisempina aikoina esiintyneiden tiedon traditioiden ja modernin tieteen välillä. Mekanistisen maailmankuvan ja yksilön egoon keskittyvän, yksipuolisesti materialistisen maailmanselityksen asettuminen länsimaisen ihmisen tajunnan sisällöksi on seurausta pitkäkestoisesta kulttuurisesta muutoksesta. Sitä on ohjannut tietoinen pyrkimys vapauttaa yksilö kaikista hierarkioista ja muista henkisistä rasitteista, jotka ovat historian kuluessa häneen kasautuneet. Tämä kehitys on johtanut siihen, että tiede on pyrkinyt puhdistautumaan myös kaikista sellaisista tiedon traditioista, joita menneiden aikojen kulttuurit ovat pitäneet arvokkaina. Samalla on alettu torjua kaikki viittaukset mahdolliseen syvempään *metatietoon* ns. tieteellisen tiedon "taustalla".

Valistuksen aatteista 1600-luvulla alkanut ja kahden viime vuosisadan aikana ainoaksi vallitsevaksi ajattelutavaksi muodostunut materialistinen käsitys tiedosta on näin sulkenut ulkopuolelleen kaikki ne maapallon henkisen tiedon perinteet, joita aikaisemmat kulttuurit ovat vuosituhsia vaalineet. Tieto on rajattu ja kanonisoitu jonkinlaiseksi "oikeaksi" loogis-empiristiseksi opiksi, "doktriiniksi", joka saattaa muistuttaa keskiaikaisen kirkon vaalimaa "oikeaa" tietoa Raamatun teksteissä ilmaistusta totuudesta. Uusi aika ja uusi maailmankuva loivat Keski-ajan jälkeen edellytyksiä uuden, ihmisjärkeen perustuvan maailman syntymiselle. Samalla ne kuitenkin poistivat ihmiseltä myös kyvyn ihmetellä ja nähdä maailma lumoavana kosmisena ihmeenä, joka ei koskaan selity pelkästään järkipäiden tai materialistismekaanististen selitysmallien kautta. Jos maailmaa halutaan katsoa pelkästään tieteellisesti ja liian tarkkaan, kokonaisuus katoaa ja näkyviin jää vain toinen toistaan pienempiä osia itsessään äärettömästä kokonaisuudesta. Osille voidaan antaa loputtomasti nimiä ja pitää nimiä tietona. Tieto kokonaisuudesta on kuitenkin jotakin muuta, kuin sen kaikkien mahdollisten nimien summa.

Jotta tiedonkäsityksemme voisi uudistua ja eheytyä, tarvitaan myös tieteessä jälleen sellaista kokonaisvaltaista tietoa, joka kykenee yhdistämään analyyttisen eli erittelevän tieteen sekä kokonaisvaltaisen inhimillisen ymmärryksen. Näin olisi mahdollista päästä selville myös perinteiseen henkiseen tietoon kätkeytyvistä "mysteereistä", joihin muun muassa kirjan alussa oleva Albert Einsteinin mietelause viittaa. Sitä ennen meidän on kuitenkin myös tieteessä hyväksyttävä nöyrästi se, että emme tiedä sitä, mitä emme tiedä - eli olemassaolon koko mysteeriä.

Tietomme olevaisesta on aina muuttunut ja tieteelliset varmuudet ovat vuosisatojen aikana tulleet aina kumotuiksi.

Kullakin aikakaudella näyttää olevan aina omat tieteelliset uskonkappaleensa, jotka eivät ole välttämättä korreloineet kulttuurien henkisiin traditioihin sisältyvän yliaikaisen metatiedon kanssa. Onko siis mahdollista, että myös kuvitelmat nykyisen tieteellisen tiedon absoluuttisuudesta, samoin kuin edellä esitetyt näkemykset yksilön egon rajattomasta vapaudesta ja itseohjautuvuudesta ovat tosiasiallisesti vain ilmentymiä yksilön tietoisuuteen sisäistetyistä uusista uskomuksista. Kunakin aikana ihmisen ajatteluun sisäistyvä "päivittäistieto" ei koskaan pidä sisällään yliaikaista tietoa olemisen syvemmistä totuuksista. Koska jokainen kulttuuri tarvitsee aina myös yli ajan ulottuvaa tietoa ja näkemystä olemisen mysteeristä, tarvitsemme myös filosofeja, jotka avaavat ihmisille arkiajattelusta poikkeavia näkökulmia tietoon. Tiede, joka on systemaattista ja tieteellisin menetelmin tapahtuvaa uusien oletusten, "hypoteesien" ja väitteiden sekä erilaisten tutkimustulosten vuoropuhelua, ei saisi koskaan muuntua uskomusjärjestelmäksi, joka sulkee ulkopuolelleen kaikkia vallitsevia ajatustapoja haastavan tiedon. Tieteellisen tiedon ydin on sen vapaus ja "kontradiktorisuus" eli väitteiden ja vastakkaisten näkemysten molemminpuolisuus ja avoimuus, jotka jo itsessään synnyttävät uutta tietoa ja ymmärrystä. Myös vuosituhantinen henkinen tieto saattaa perustua havaintoihin ja kokemuksiin, joiden antama holistinen maailmankuva ulottuu ihmisen aistivälitteisiä havaintoja syvempiin tiedon ulottuvuuksiin. Oivaltavan ja yhdistävän, "syntetisoivan" tiedon puhdistaminen pois hyväksytyn tieteen piiristä ei välttämättä johda tavoitteena olevaan "oikeaan maailmankuvaan". Kaiken perinteisen henkisen tiedon sivuuttaminen tieteen piiristä ja leimaaminen uskomustiedoksi, edustaa hyvin rajoittunutta ajattelua. Mitä olemme saavuttaneet, jos tavallinen tietämätön ihminen, sen sijaan että sanoisi uskovansa jumaluuteen, sanoo siirtyneensä uskomaan tieteeseen, joka ei vähimmässä määrinkään pysty vastaamaan hänen olemassaoloansa

koskeviin, "eksistentiaalisiin" kysymyksiin? Mitkään tieteelliset, enempää kuin epätieteellisetkään, "tosiasiat" eivät itsessään auta ihmistä elämään hyvää elämää ja kokemaan olemassaolonsa tarkoitusta. Tiedon on palveltava myös ihmistä itseään ja hänen pakottavia henkisiä tarpeitaan.

Tässä suhteessa nuoren T-paitamiehemme asenne "omaan" olemiseensa on täysin perusteltu ja ymmärrettävä. Hän etsii ehkä vapauttaan, mutta toistaa mahdollisesti vain ajatuksia, jotka ovat modernien uskomusjärjestelmien seurauksena häneen sisäistyneet. Pelkästään usko "omaan elämään" ei kanna häntä kovinkaan pitkälle tiedon syvempiin salaisuuksiin. Valistuksen synnyttämien yhteiskuntateorioiden ja yksilön vapautta korostavien aatteiden näkökulmasta hän tietysti "omistaa" elämänsä, ja myös hallitsee sitä. Mikäli yksilön uskotaan olevan olemassa täysin erillisenä fyysisenä olentona, "minänä", hän toteuttaa vain itseään. Näinhän moderni ihminen on opetettu ajattelemaan. Mutta jos asiaa ajatellaan hiemankin syvällisemmin, on kysyttävä, kuka tämä yksilönä itseään pitävä "minä" on. Ja kysymys ei luonnollisesti ole tällöin vain henkilön nimestä, ammatista tai sosiaaliturvatunnuksesta. Kysymys on syvällisempi. Se on tosiasiallisesti sama, kuin kysymys koko olemassaolosta itsestään. Vastaus kysymykseen, olenko minä olemassa, on sama kuin kysymykseen, onko mitään muuta kuin "minä" olemassa, koska ihmisen todellinen "minä" on luonnollisesti myös osa *jotakin* rajatonta ja käsitteiden ulottumattomissa olevaa vuosimiljoonaista kokonaisuutta.

Eri aikoina tälle kokonaisuudelle on yritetty antaa erilaisia nimiä, mutta sen ydin on juuri siinä, että sille ei koskaan voida antaa käsitteisiin perustuvaa nimeä. Sen nimeäminen on sama kuin itsensä nimeäminen "minäksi". Käsite minä, ei kerro kuka tämä "minä" tosiasiallisesti on. Palapelin osa on aina vain osa suurempaa kokonaiskuvaa. Kuvan ja sen osien

merkitys kytkeytyvät toisiinsa. Kuva syntyy vain kokonaisuudesta, mutta osilla on merkitys kokonaisuuden syntymisessä. Myös "minän" syvempi merkitys ja asema olemassaolossa ilmenee ainoastaan kokonaisuuden kautta. Pelkästään minää katsomalla kuva ei kuitenkaan koskaan aukea. On nähtävä kokonaisuus. Täysin riippumatta siitä, mitä nimityksiä ihminen kokonaisuudesta kulloinkin käyttää, sen oivaltaminen on myös oman minän ymmärtämisen ehto. "Minä" ei ole siis lainkaan käsitettävissä pelkästään sen omalla tasolla. Jos yritämme pohdiskella "minän" ja "olemisen" välistä suhdetta tietoteoreettisesti, on ensiksi yritettävä katsoa palapelin kokonaiskuvaa, ja vasta sen jälkeen alettava kysellä, kuka itse asiassa on kuvassa näkyvä "erillinen" *minä*.

Modernin ihmisen ongelma on pohjimmiltaan siinä, että vallitsevat tiedonideologiat eivät riitä vastaamaan olemassaolon vaikeimpiin kysymyksiin. Niin kauan kuin yksilö ei tunne omaa itseään, eikä tiedä kuka hän on, kaikki hänen kysymyksensä ja uhmansa jäävät "tuuleen huutamiseksi" ja siten ainoastaan jonkinlaisiksi henkisen hädän ilmauksiksi. Kaiken muinaisen tiedon sulkeminen sallitun tieteellisen tiedon ulkopuolelle, ei ainakaan paranna tilannetta. Keskustelu tiedon rajoista olisikin avattava jälleen myös laajemmille foorumeille. Olisi rohjettava puhua "einsteinilaisesta" olemisen mysteeristä myös sen syvällisemmillä tasoilla, kuin millä nykyinen tiede kykenee antamaan asiaan vastauksia. Ihmisen kannalta on pohjimmiltaan täysin yhdentekevää, mitä tiede saa selville materiaalisen todellisuuden olemuksesta, ellei tieto anna hänelle ymmärrystä olemassaolon tarkoituksesta ja siitä, kuka tai mikä hän syvimmältä olemukseltaan on. Koska empiirisesti voidaan havaita, että vuosituhantinen henkinen tieto on aina antanut ihmisille kokemuksia "oman" olemassaolon merkityksellisyydestä ja tarkoituksesta, on

arveluttavaa viitata kintaalla kaikelle muinaiselle viisaudelle, ja kutsua sitä vain uskomustiedoksi.

Jos menneet tuhatvuotiset kulttuurit ovat muinaisen tiedon avulla kyenneet selviytymään, menestymään ja kohtaamaan oman elämänsä koettelemukset samoin kuin lopulta myös kuolemansa, olisi tälle tiedolle perusteltua antaa jälleen sen ansaitsemaa arvoa. Jos tieteen päämääräksi asetetaan "kehitys", joka johtaa ainoastaan erilaisten uusien teknisten laitteiden, tehokkaampien aseiden, tietokoneiden, avaruusalusten tai viihdevälineiden kehittäminen, sen saavutukset eivät tule tyydyttämään ihmistä hänen syvimpien henkisten tarpeidensa tasolla. Tieteen arvoa on mitattava myös sillä, miten paljon se kykenee kantamaan hedelmää *inhimillisellä* maaperällä, ja edistämään ihmisen kasvua oivaltamaan oman olemassaolonsa ääretöntä, jumalaista luonnetta. Antiikin filosofit kehottivat aikoinaan ihmisiä "tuntemaan itsensä", ja etsimään totuutta *itsestään*. Mikäli moderni tiede ei vielä 2500 vuotta myöhemminkään ole pystynyt antamaan ihmiselle minkäänlaisia eväitä itsensä tuntemiseen, tai vastausta jokaisen kaipaamaan kysymykseen "kuka minä olen", ei näytä kovin todennäköiseltä, että pelkästään entistä nopeammat tietokoneet tai muut tekniset laitteet pystyisivät ratkaisemaan tätä ihmisen kannalta suurinta mahdollista kysymystä.

Erilaisten *asioiden* tietäminen tai opetteleminen, ei tee ketään viisaiksi. Tiedon määrällä ei sinänsä ole rajaa eikä myöskään itseisarvoa. Sen tulisi aina kyetä antamaan haltijalleen paitsi tyydyttävää ja merkityksellistä tietoa fyysisen kehon ylläpitämiseen, myös elämän perimmäisten kysymysten tutkimiseen ja ratkaisemiseen. Muussa tapauksessa tieto jää palvelemaan yksinomaan ihmiselämän jokapäiväisiä välttämättömyyksiä, eikä johda itsetuntemukseen, jonka tavoittelemisen ja tavoittaminen on inhimillisen olemisen perimmäisin arvopäämäärä.

Moderni empiristinen tiede on nykyisessä muodossaan lähes tyystin sivuuttanut kysymykset, jotka antaisivat ihmiselle mahdollisuuden päästä selville käsitteellisen tiedon ylittävistä tietoisuudesta. Tiede on ikään kuin luopunut kysymästä kysymyksiä, joihin muinaiset tiedon traditiot ovat kautta aikojen tarjonneet vastauksia.

Modernin näkökulman laajennus

Ihminen ja hänen läheiset kantaisänsä ovat eläneet maapallolla miljoonia vuosia ilman nykyaikaisen tieteen kehittämää teknologiaa tai sen avulla hankittavaa tietoa. Ihmisen olemassaolo ei selvästikään perustu kaksisataa vuotta kestäneeseen tieteellis-tekniseen vallankumoukseen, ja sen mukanaan tuomaan tietoon. Ihminen on tieteen avulla ajoittanut alkuräjähdyksen ajankohdan ja kyennyt kloonamaan eläviä olentoja - ehkäpä jo ihmisiäkin. Ratkaisut ihmiskunnan varsinaisiin ongelmiin ja ihmisen mentaaliseen hätään eivät kuitenkaan löydy yksin alkuräjähdyksistä, mustista aukoista, klooneista tai edes uusista kvanttiteorioista, vaikka nämä kaikki saattavatkin olla kiinnostavia *tiedon* osa-alueita. Fysiikan, kemian enempää kuin muunkaan ulkoisen todellisuuden tutkimukset eivät korvaa ihmisen *sisäisen* "tietoavaruuden", eli *tietoisuuden* tutkimusta, mikä on kaiken inhimillisen tietämisen "a priorinen" alkulähde. Ilman tietoista tietäjää ei ole tietoakaan. Tietokoneisiin tallennettu tieto tai muukaan teknologia ei siten ratkaise ihmisen tietämättömyyden ongelmaa. Päinvastoin! Näyttää siltä että, mitä mielettömämmäksi ulkoinen, moderni todellisuutemme on kaikkialla maailmassa muuttumassa, sitä pikaisemmin olisi löydettävä uusia, vaihtoehtoisia lähestymisiä olemassaolon perimmäisiin kysymyksiin. Vastauksia näihin kysymyksiin on etsitty henkisen tiedon ja filosofian aloilta jo tuhansien vuosien ajan. Kysymyksiin saatavissa olevat vastaukset eivät ole siten välttämättä lainkaan uusia. Niitä on löydettävissä kaikista historiallisista tiedon traditioista, jotka

nykyisin on kuitenkin suljettu omaan vanhentuneen tai uskonnollisen tiedon hämärään kategoriaansa.

Kirkkoa on joskus syytetty siitä, että se on vuosisatojen ajan harhauttanut kansaa tarjoamalla sille "oopiumia" (Marx) ehkäistäkseen sitä ajattelemasta itsenäisesti, ja olemaan tiedostamatta heidän elämäänsä vaikuttavia "taloudellisen vallan sortorakenteita". Asialla saattaa olla perustelunsa. Historia on kiistatta täynnä harhautusta ja vallan väärinkäyttöä, jonka syyt ovat olleet ihmisen raadollisuudessa. Usein kysymyksessä on saattanut olla kuitenkin vain piintynyt usko tiettyyn suppeaan ajatusjärjestelmään. Voidaan siis kysyä, onko myös nykyaikainen tiede tarjoamassa "tietämättömälle kansalle" tietoa todellisuudesta, jolla ei ole mitään merkitystä heidän omien henkisten tarpeidensa kannalta. Tieteen löydökset saattavat olla täysin oikeita, mutta ne eivät näytä riittävän antamaan ihmisille heidän kaipaamaansa tasapainoa ja sisäistä rauhaa, joka on hyvän ja merkityksellisen elämän edellytys. On ehkä hyödyllistä tietää, että alkuräjähdyks tapahtui juuri 13,7 miljardia vuotta sitten ja että galaksilla on jäljellä noin 15 miljardia vuotta elinaikaa, mutta miten se liittyy yksilön tarvitsemaan tietoon elämän mielekkyydestä, tarkoituksesta ja suuremmasta päämäärästä. Näihin kysymyksiin tiede ei nykyisessä muodossaan anna minkäänlaisia tyydyttäviä vastauksia. Päinvastoin sen tarjoama maailmankäsitys ohjaa, sekä poliittisia järjestelmiä että väestöjä yleisestikin, etsimään merkityksiä elämälleen epäoleellisista materiaalisista tavoitteista ja pyrkimyksistä, jotka rinnastuvat täysin kirkon aikoinaan tarjoamaan "oopiumiin" - jos tätä marxilaista kielikuvaa halutaan siirtää nykyajan yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Aikamme tiedemiehet ja eri alojen "asiantuntijat" muistuttavat tässä suhteessa menneiden aikojen ylipappeja, jotka eivät hekään välttämättä enää tienneet, mistä heidän sakramenteissaan oli pohjimmiltaan kysymys. He kuitenkin ylläpitivät

vallitsevaa ahdasta ja institutionalisoitunutta *käsitystään* tiedosta ainoana mahdollisena totuutena. Myös nykyajan teknisesti viisaat "ylipapit" puhuvat kansalle käsittämättömiä totuuksia, joita tiede on pystynyt selvittämään, mutta joilla ei ole välitöntä merkitystä ihmisen itseymmärrykselle, eikä minkäänlaista vastausta pulmalliseen kysymykseen "kuka minä olen". Keskiajan ylipapit liittivät omat tarinansa johonkin käsityskyvyn tuolla puolen olevaan transsendenttiin tietoon jumaluudesta. Nykyajan tiedemiehet liittävät ne materiaalisesta todellisuudesta tehtyihin "löydöksiin", joista johdetut teoriat eivät kuitenkaan koskaan anna lopullisia, ja ihmistä tyydyttävää vastausta olemisen ikuiseen mysteeriin. Tieteen tutkimustulokset saattavat olla suorastaan häikäiseviä ja täysin oikeita, mutta ne eivät auta ihmistä *aineellista todellisuutta* syvemmälle.

Vallitsevan tiedeparadigman ongelma on ehkä siis siinä, että se ei tunnista, tai ainakaan tunnusta oman itsensä ongelmaa. Kirjan alussa mainittu fyysikko Albert Einstein on sanonut myös, että "mitään olemassa olevaa ongelmaa ei ole mahdollista ratkaista *saman tietoisuuden tasolla*, joka on sen synnyttänyt". Pelkästään teknologinen tai materialistinen lähestyminen tietoon ei siis voi koskaan ratkaista olemisen "mysteeriä" *oman tietonsa* tasolla. Olemisen syvempiin ongelmiin tarvitaan ratkaisuja, jotka voivat löytyä ainoastaan ihmisen tietoisuuden evoluutiosta. Ihminen ei ole evoluution valmis lopputuote, vaan keskeneräinen "projekti", jonka tietoisuus jatkuvasti kehittyy.

Molemmille edellä sanotuille tiedonkäsityksille on ominaista myös se, että niiden korkein aste uskotaan saavutettavan joskus tulevaisuudessa tai jossakin toisessa paikassa tai ulottuvuudessa. Ennen tämä tulevaisuus saattoi olla kuolema, johon siirrytään elämän jälkeen. Nykyään tämä, joskus tulevaisuudessa saavutettava paikka, saattaa

olla jokin toinen taivaankappale, johon tieteen avulla voidaan tulevaisuudessa matkustaa; kunhan tarvittavaa tekniikkaa saadaan vielä hieman kehitettyä ja muutamia ongelmia ratkaistua. Ratkaisuna voidaan nähdä myös vaikkapa tulevaisuudessa valmiiksi saatava hyvinvointiyhteiskunta, jossa tieto on saatu jalostettua kaikkinaista hyvää kaikille synnyttäväksi institutionaaliseksi systeemiksi. Onni saavutetaan siis hyvinvointivaltion tulevana toteutumana. Niin tai näin; onni, tasapaino ja "riittävä tieto" ovat aina jossakin muualla, tai ainakin löydettävissä vasta tulevaisuudessa. Mitään tulevaisuutta, enempää kuin menneisyyttäkään, ei kuitenkaan ole varsinaisesti edes olemassa. Myös tulevaisuus on nykyisyyttä, kun sen hetki on käsillä. Menneisyys on aina *mennyttä* todellisuutta. Kummankaan varaan ei ole mielekästä muodostaa käsitystä todellisesta todellisuudesta. Molempien edellä sanottujen tiedonideologioiden kautta saavutettava tieto päättyy pohjimmiltaan aina siis samaan lopputulokseen; kaikki olevainen on aina ollut, ja on edelleenkin läsnä ainoastaan "tässä ja nyt". - "All time exists all the time". Kuvitelmat, sekä tieteen kehityksen että dogmaattisen uskonnollisuuden kautta saavutettavasta lopullisesta tiedosta, ovat molemmat siis pelkkää harhaa.

On ehkä hyväksyttävä ajatus, että myös moderni tiede on monessa suhteessa eräänlainen jatkuvasti muuttuva uskomusjärjestelmä. Vahva historiallinen todistusaineisto osoittaa, että myös tieteen varmuudet ovat aina muuttuneet ja uusi tieto on korvannut entisen. "Kaikki muuttuu" - myös tiede. Silti usko vallitsevan tiedon oikeellisuuteen on kaikkina aikoina ollut yhtä horjumatonta. Se on ollut aina myös uskomusjärjestelmien yhtenäisyyden ja omavoimaisuuden välttämätön edellytys. Toisinajattelijat, "dissidentit" on pitänyt aina sulkea "normaalitiedon" ulkopuolelle. Sitä mitä ei ole tiedetty *yleisesti*, ei ole ollut

soveliasta *kenenkään* tietää. Vallitseva tieto on siis aina edellyttänyt jonkinasteista konsensusta, johon kaikkien on yhdyttävä. Samoin on nyt. Kaikki ne, jotka eivät täydellisesti tunne kaikkia tieteen tutkimusmenetelmiä eivätkä ymmärrä sen tuloksia, joutuvat hyväksymään, että on uskottava, vaikka eivät ymmärrä. Ja jos olemme rehellisiä, kuulumme kaikki tähän äärettömän suureen ihmisjoukkoon. Kukaan ei hallitse tiedettä kokonaisuutena. Tavallisen "uskovaisen" kannalta ei tosiasiallisesti ole siis juuri merkitystä sillä, uskoko "kirkkoon" vai tieteeseen. Kumpikaan ei näytä koskaan olleen erityisen hyvä antamaan suoria vastauksia niihin kysymyksiin, joita ihminen omassa erillisyydessään, ja siitä syntyvässä sieluntuskassaan eniten haluaisi tietää.

Varsinaiset ratkaisut ihmisen henkiseen hätään eivät siis ole sen enempää institutionaalisissa uskonnoissa kuin tieteessäkään. Henkinen hätä ei liity millään tavalla asioiden "tietämiseen", vaan itse ihmisenä *olemiseen*. Tästä johtuen ihmisellä on aina pakottava tarve etsiä vastauksia "omaa" olemistaan koskeviin vaikeisiin kysymyksiin, kuten kysymykseen totuudesta tai elämän tarkoituksesta. Jokainen ymmärtää, ettei voi tietää kaikkia tieteen totuuksia, mutta jokainen haluaa saada vastauksia edes yksinkertaisimpiin kysymyksiin omasta olemisestaan. Siis esimerkiksi kysymykseen "kuka minä olen". Jos kukaan ei osaa antaa tyydyttäviä vastauksia olemassaoloon liittyviin perustavanlaatuisiin kysymyksiin, yksilön ainoaksi mahdolliseksi vaihtoehdoksi jää puuduttaa tajuntaansa erilaisilla myrkyillä, nautintoaineilla, työllä tai loputtomalla määrällä tarjolla olevaa merkityksetöntä viihdettä tai täysin turhaa tietoa. Olipa tämä tieto tieteellistä tai epätieteellistä.